

הַלְבוֹת חֲנֻכָּה פָּרָק ג

א. בְּבֵית שְׁנֵי כְּשִׁמְלָכוֹ יוֹן, גָּזְרוּ גְזָרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וּבִטְלוּ דָתָם, וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת; וּפָשְׁטוּ יָדָם בַּמַּמוֹנִם, וּבִבְנוּתֵיהֶם; וְנִכְנְסוּ לַהִיכָל, וּפָרְצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת, וְטִמְּאוּ הַטְּהָרוֹת. וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם, וּלְחֻצוֹם לַחֵץ גָּדוֹל, עַד שֶׁרָחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְהוֹשִׁיעַם מִיָּדָם. וְגִבְרוּ בְּנֵי חֲשִׁמְנַאי הַכּוֹהֲנִים הַגְּדוֹלִים, וְהִרְגוּם וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם; וְהַעֲמִידוּ מֶלֶךְ מִן הַכּוֹהֲנִים, וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל יֵתֵר עַל מֵאֲתָיִם שָׁנָה עַד הַחֲרָבָן הַשְּׁנִי.

ב. וּכְשֶׁגִּבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאַבְדּוּם, בַּחֲמֹשֶׁה וְעֶשְׂרִים בַּחֲדָשׁ כִּסְלוֹ הָיָה. וְנִכְנְסוּ לַהִיכָל, וְלֹא מָצְאוּ שָׁמֶן טָהוֹר אֲלֹא פֶךְ אֶחָד; וְלֹא הָיָה בּוֹ לְהַדְלִיק אֲלֹא יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ נֵרוֹת הַמַּעֲרָכָה שְׁמוֹנֶה יָמִים עַד שֶׁכִּתְּשׁוּ זֵיתִים, וְהוֹצִיאוּ שָׁמֶן טָהוֹר.

ג. וּמִפְּנֵי זֶה הִתְקִינוּ חֲכָמִים שִׁבְאוֹתוֹ הַדּוֹר, שֶׁיְהִיוּ שְׁמוֹנֶת הַיָּמִים הָאֵלּוּ שֶׁתַּחֲלֹתָן מִלִּילֵי חֲמֹשֶׁה וְעֶשְׂרִים בְּכִסְלוֹ, יָמֵי שְׁמֻחָה וְהֵלֵל; וּמִדְּלִיקִין בָּהֶן הַנֵּרוֹת בְּעָרֵב עַל פֶּתְחֵי הַבָּתִּים, בְּכָל לַיְלָה וּלְיֵלָה מִשְׁמוֹנֶת הַלַּיְלוֹת. וַיָּמִים אֵלּוּ, הֵן הַנִּקְרָאִין חֲנֻכָּה. וְהֵן אֲסוּרִין בְּסֻפֵּד וּתְעֵנִית, כִּימֵי הַפּוֹרִים; וְהַדְּלָקָת הַנֵּרוֹת בָּהֶן, מִצְוָה מִדְּבַרֵי סוּפְרִים כְּקִרְיַאת הַמַּגְלָה.

ד. כָּל שֶׁחַיֵּב בְּקִרְיַת הַמַּגְלָה, חַיֵּב בְּהַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה; וְהַמְּדַלִּיק אוֹתָהּ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן, מְבָרֵךְ שְׁלוֹשׁ בְּרָכוֹת: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שְׁלֵחֲנָנָה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּם בְּזֶמֶן הַזֶּה; בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה. וְכָל הַרְוָאָה אוֹתָהּ, מְבָרֵךְ שְׁתֵּים שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ, וְשֶׁהַחֲיָנוּ. וּבִשְׂאֵר הַלַּיְלוֹת, הַמְּדַלִּיק מְבָרֵךְ שְׁתֵּים, וְהַרְוָאָה מְבָרֵךְ אַחַת שְׁאִין מְבָרְכִין שֶׁהַחֲיָנוּ, אֲלֹא בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן.

ה. בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִשְׁמוֹנֶת הַיָּמִים הָאֵלּוּ, גּוֹמְרִין אֶת הַהֵלֵל; וּמְבָרֵךְ לִפְנֵינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְגַמֵּר אֶת הַהֵלֵל בֵּין יָחִיד, בֵּין צָבוּר: אֵף עַל פִּי שְׁקִרְיַת הַהֵלֵל מִצְוָה מִדְּבַרֵי סוּפְרִים, מְבָרֵךְ עָלֶיהָ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ, כְּדֹרֶךְ שֶׁמְבָרֵךְ עַל הַמַּגְלָה וְעַל הָעֶרֶוב שֶׁכָּל וְדַאי שֶׁלְּדַבְּרֵיהֶם, מְבָרְכִין עָלָיו. אֲבָל דָּבָר שֶׁהוּא מִדְּבָרֵיהֶם וְעִיקָר עֲשִׂיתָן לוֹ מִפְּנֵי הַסֵּפֶק, כַּגֹּן מַעֲשֵׂר דָּמָאִי אֵין מְבָרְכִין עָלָיו; וְלָמָּה מְבָרְכִין עַל יוֹם טוֹב שְׁנִי, וְהֵם לֹא תִקְנוּהוּ אֲלֹא מִפְּנֵי הַסֵּפֶק כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְלָזְלוּ בּוֹ.

ו. וְלֹא הֵלֵל חֲנֻכָּה בְּלִבָּד, הוּא שֶׁמִּדְּבַרֵי סוּפְרִים, אֲלֹא קִרְיַת הַהֵלֵל לְעוֹלָם מִדְּבַרֵי סוּפְרִים, בְּכָל הַיָּמִים שֶׁגּוֹמְרִין בָּהֶן אֶת הַהֵלֵל. וְשְׁמוֹנֶה עָשָׂר יוֹם בַּשָּׁנָה, מִצְוָה לְגַמֵּר אֶת הַהֵלֵל; וְאֵלּוּ הֵן שְׁמוֹנֶת יָמֵי הַחֵג, וְשְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה, וְרִאשׁוֹן שֶׁלִּפְסַח, יוֹם עֲצֵרֶת. אֲבָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפּוֹרִים, אֵין בָּהֶן הֵלֵל, לְפִי שֶׁהֵן יָמֵי תְּשׁוּבָה וִירָאָה וּפִחָד, לֹא יָמֵי שְׁמֻחָה יִתְרָה; וְלֹא תִקְנוּ הֵלֵל בְּפּוֹרִים, שֶׁקִּרְיַת הַמַּגְלָה הִיא הַהֵלֵל.

ז. מִקּוֹמוֹת שֶׁעוֹשִׂין יָמִים טוֹבִים שְׁנֵי יָמִים, גּוֹמְרִין אֶת הַהֵלֵל בְּאַחַד וְעֶשְׂרִים יוֹם בְּתַשְׁעַת יָמֵי הַחֵג, וְשְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה, וְשְׁנֵי

ימים שלפסח, ושני ימים שלעצרת. אבל בראשי חדשים, קריאת ההלל מנהג, ואינה מצוה; ומנהג זה, בצבור. לפיכך קוראין בדלוג; ואין מברכין עליו, שאין מברכין על המנהג. ויחיד, לא יקרא כלל; ואם התחיל, ישלים בדלוג בדרך שקוראין הצבור. וכן בשאר ימי הפסח, קוראין בדלוג בראשי חדשים.

ח. פיצד מדלגין: מתחילין מתחלת ההלל, עד "חלמיש, למעינו-מים" (תהילים קיד, ח); ודולג ואומר "ה', זכרנו יברך". " (תהילים קטז, יב), עד "הללו-יה" (תהילים קטז, יח); ומדלג ואומר "מה-אשיב לה'" (תהילים קטז, יב), עד "הללו-יה" (תהילים קטז, יט); ומדלג ואומר "מן-המצר, קראתי יה" (תהילים קיח, ה), עד סוף ההלל. וזה הוא המנהג הפשוט; ויש מדלגין דלוג אחר.

ט. כל היום, פשר לקריאת ההלל. והקורא את ההלל למפרע, לא יצא; קרא ושהה, וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמר את כלו, יצא. ימים שגומרין בהן את ההלל, יש לו להפסיק בין פרק לפרק; אבל באמצע הפרק, לא יפסיק. וימים שקוראין בהן בדלוג, אפלו באמצע הפרק, פוסק.

י. כל יום שגומרין בו את ההלל, מברך לפניו; ומקום שנהגו לברך אחריו, מברך. פיצד מברך: יהללוה' אלהינו כל מעשיה, וחסידיה וצדיקים עושי רצונה, וכל עמך בית ישראל, ברנה יודו לשמך פי אתה ה', לך טוב להודות ולשמך נעים לזמר, ומעולם ועד עולם, אתה האל. ברוך אתה ה', המלך המושב המפאר, חי וקים, תמיד ימלך לעולם ועד.

יא. יש מקומות שנהגו לכפל מ"אודה, פי עניתני" (תהילים קיח, כא) עד סוף ההלל, בופלין כל דבר ודבר שתי פעמים. ומקום שנהגו לכפל, יכפל; ומקום שנהגו שלא לכפל, אין בופלין.

יב. מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים, כך היה: אחר שמברך הגדול שמקרא את ההלל, מתחיל ואומר הללו יה, וכל העם עונין הללו יה; וחוזר ואומר הללו עבדי ה', וכל העם עונין הללו יה; וחוזר ואומר הללו את שם ה', וכל העם עונין הללו יה; וחוזר ואומר יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם, וכל העם עונין הללו יה. וכן על כל דבר, עד שנמצאו עונין בכל ההלל, הללו יה מאה ושלוש ועשרים פעמים סימן להם, שנותיו שלאחרון.

יג. וכן פשהקורא מגיע לראש כל פרק ופרק, הן חוזרין ואומרין מה שאמר. פיצד: כשהוא אומר בצאת ישראל ממצרים, כל העם חוזרין ואומרין בצאת ישראל ממצרים; והקורא אומר בית יעקב מעם לעז, וכל העם עונין הללו יה; עד שיאמר אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני, וכל העם חוזרין ואומרין אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. וכן כשיאמר הקורא הללו את ה' כל גוים, כל העם חוזרין ואומרין הללו את ה' כל גוים.

יד. הקורא אומר אנא ה' הושיעה נא, והן עונין אחריו אנא ה' הושיעה נא אף על פי שאינו ראש פרק. הוא אומר אנא ה' הצליחה נא, והן עונין אנא ה' הצליחה נא; הוא אומר ברוך הבא, וכל העם אומרם בשם ה'. ואם היה המקרא את ההלל

קָטָן, או עֶבֶד, או אִשָּׁה עוֹנָה אַחֲרֵיהֶם מֵה שֶׁהָן אוֹמְרִין, מֶלֶךְ
מֶלֶךְ בְּכָל הַהִלָּל.

זו. זֶה הוּא הַמִּנְהָג הָרָאוּן, וְבוֹ רָאוּי לִילָךְ; אֲבָל בְּזִמְנִים אֲלוֹ,
רְאִיתִי בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, מִנְהָגוֹת מְשֻׁנוֹת בְּקִרְיָאתוֹ וּבַעֲנִית הָעַם,
וְאֵין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לְאַחֵר.

הַלְבוֹת חֲנֻכָּה פֶּרֶק ד'

א. כַּמָּה גֵּרוֹת הוּא מִדְּלִיק בְּחֲנֻכָּה מִצְוָתָה שִׁיהִיָּה כָּל בֵּית וּבֵית
מִדְּלִיק גַּר אֶחָד, בֵּין שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבַּיִת מְרַבִּין, בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ
אֶלָּא אָדָם אֶחָד. וְהַמְּהַדָּר אֶת הַמִּצְוָה, מִדְּלִיק גֵּרוֹת כַּמִּנּוּן אֲנָשֵׁי
הַבַּיִת, גַּר לְכָל אֶחָד וְאַחֵד, בֵּין אֲנָשִׁים בֵּין נָשִׁים. וְהַמְּהַדָּר יוֹתֵר
עַל זֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר, מִדְּלִיק גַּר לְכָל אֶחָד וְאַחֵד
בְּלִילָה הָרָאוּן, וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל לַיְלָה וְלִילָה, אֶחָד.

ב. בִּיצֵד: הָרִי שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבַּיִת עֹשֶׂה בְּלִילָה הָרָאוּן, מִדְּלִיק
עֹשֶׂה גֵּרוֹת; וּבְלִיל שְׁנִי, עֹשֶׂרִים; וּבְלִיל שְׁלִישִׁי, שְׁלוּשִׁים; עַד
שֶׁנִּמְצָא מִדְּלִיק בְּלִיל שְׁמִינִי, שְׁמוֹנִים.

ג. מִנְהָג פָּשוּט בְּכָל עֲרִינוֹ בִּסְפָרֵד, שִׁיהִיו כָּל אֲנָשֵׁי הַבַּיִת
מִדְּלִיקִין גַּר אֶחָד בְּלִילָה הָרָאוּן, וּמוֹסִיפִין וְהוֹלְכִין גַּר בְּכָל
לַיְלָה וְלִילָה, עַד שֶׁנִּמְצָא מִדְּלִיק בְּלִיל שְׁמִינִי שְׁמוֹנֶה גֵּרוֹת בֵּין
שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבַּיִת מְרַבִּים, בֵּין שֶׁהָיָה אָדָם אֶחָד.

ד. גַּר שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי פִּיּוֹת, עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. מֵלֵא קַעֲרָה שֶׁמֶן
וְהַקִּיפָה פְּתִילוֹת אִם כֹּפֶה עָלֶיהָ כְּלִי, כָּל פְּתִילָה וּפְתִילָה נַחֲשֶׁבֶת
כְּגַר אֶחָד; לֹא כֹפֶה עָלֶיהָ כְּלִי נַעֲשֶׂת כַּמְדוּרָה, וְאֶפְלוּ כְּגַר אֶחָד
אֵינָה נַחֲשֶׁבֶת.

ה. אֵין מִדְּלִיקִין גֵּרוֹת חֲנֻכָּה קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, אֶלָּא עִם
שִׁקְיעָתָה לֹא מֵאַחֲרִין, וְלֹא מִקְדִּימִין. שִׁכַּח אוֹ הִזִּיד וְלֹא הִדְּלִיק
עִם שִׁקְיעַת הַחֲמָה, מִדְּלִיק וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק;
וְכַמָּה הוּא זְמַן זֶה, כִּמּוֹ חֲצִי שָׁעָה אוֹ יֵתֵר. עֶבֶר זְמַן זֶה, אֵינּוּ
מִדְּלִיק. וְצָרִיךְ לִתֵּן שֶׁמֶן בְּגַר, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה דוֹלָקֶת וְהוֹלְכֶת, עַד
שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק; הִדְּלִיקָהּ וְכִבְּתָהּ, אֵינּוּ זָקוּק לְהִדְּלִיקָהּ
פַּעַם אַחֲרָת. נִשְׁאַרָה דוֹלָקֶת אַחֵר שֶׁכִּלְתָּה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק אִם
רָצָה לְכַבּוֹתָהּ אוֹ לְסַלְקָהּ, עוֹשֶׂה.

ו. כָּל הַשְּׁמָנִים וְכָל הַפְּתִילוֹת, כְּשֶׁרוֹת לְגַר חֲנֻכָּה, וְאָף עַל פִּי
שְׁאֵין הַשְּׁמָנִים נִמְשָׁכִים אַחֵר הַפְּתִילָה, וְאֵין הָאוֹר נִתְּלִית יָפֶה
בְּאוֹתָן הַפְּתִילוֹת. וְאֶפְלוּ בְּלִילֵי שַׁבָּת שַׁבְּתוֹךְ יְמֵי חֲנֻכָּה, מִתֵּר
לְהִדְּלִיק בְּשְׁמָנִים וּפְתִילוֹת שְׁאֵסוֹר לְהִדְּלִיק בָּהֶן גַּר שַׁבָּת, לְפִי
שְׁאֵסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְגַר חֲנֻכָּה, בֵּין בַּשַּׁבָּת בֵּין בַּחֹל; וְאֶפְלוּ לְבַדֵּק
מַעוֹת, אוֹ לְמַנּוֹת לְאוֹרָה אֲסוֹר.

ז. גַּר חֲנֻכָּה, מִצְוָה לְהַנִּיחוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ מִבְּחוּץ, בְּטַפַּח הַסָּמוּךְ
לְפֶתַח, עַל שְׂמָאל הַנִּכְנָס לְבֵית כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה מִיְמִין, וְגַר
חֲנֻכָּה מִשְׂמָאל; וְאִם הָיָה דֶּרֶךְ בַּעֲלֶיהָ, מְנִיחוֹ בְּחִלּוֹן הַסָּמוּכָה
לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְגַר חֲנֻכָּה שֶׁהַנִּיחוֹ לְמַעַלָּה מֵעֹשְׂרִים אִמָּה לֹא
עֹשֶׂה כָּלוּם, לְפִי שְׁאֵינּוּ נִכָּר.

ח. בְּיָמֵי הַסִּפְנָה, מְנִיחַ גַּר חֲנֻכָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מִבְּפָנִים; וְאֶפְלוּ

הניחו על שלחנו, דיו. וצריך להיות בתוך הבית נר אחר, להשתמש לאורו. ואם היתה שם מדורה, אינו צריך נר אחר; ואם אדם חשוב הוא שאין דרכו להשתמש למדורה, צריך נר אחר.

ז. נר חנכה שהדליקו חרש, שוטה, וקטן, או גוי לא עשה כלום: עד שידליקו מי שהוא חייב בהדלקה. הדליקו מבפנים, והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום: עד שידליקנו במקומו. אחז הנר בידו ועמד, לא עשה כלום, שהרואה אומר, לצרכו הוא עומד. עששית שהיתה דולקת כל היום כלו, למוצאי שבת מכבה, ומברך, ומדליקה שההדלקה היא המצוה, לא ההנחה. ומתיר להדליק נר חנכה, מנר חנכה אחר.

י. חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות, צריכה שני נרות, שלא יאמרו העוברים ברוח זו, לא הניח נר חנכה; אבל אם היו ברוח אחת, מדליק באחד מהן.

יא. אורח שמדליקין עליו בתוך ביתו, אינו צריך להדליק עליו במקום שנתארח בו; אין לו בית להדליק עליו בו צריך להדליק במקום שנתארח בו, ומשתתף עמהן בשמן. ואם היה לו בית בפני עצמו אף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו צריך להדליק בבית שהוא בו, מפני העוברים.

יב. מצות נר חנכה, מצוה חביבה היא עד מאוד; וצריך אדם להזהר בה, כדי להודיע הנס, ולהוסיף בשבח האל והודיה לו, על הנסים שעשה: אפלו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל, או מוכר כסותו; ולוקח שמן ונרות, ומדליק.

יג. הרי שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפניו קדוש היום והדלקת נר חנכה מקדים שמן להדליק נר חנכה, על היין לקדוש היום: הואיל ושניהם מדברי סופרים, מוטב להקדים נר חנכה שיש בו זכרון הנס.

יד. היה לפניו נר ביתו ונר חנכה, או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם, משום שלום ביתו: שהרי השם נמחק, לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול השלום, שכל התורה נתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר "דרכיה דרכי-נעים; וכל-נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז).

ברוך רחמנא דסייען. נגמר ספר שלישי, בעזרת שדי. ומנין פרקים שלספר זה, שבעה ותשעים: הלכות שבת, שלושים פרקים; הלכות ערובין, שמונה פרקים; הלכות שביתת עשור, שלושה פרקים; הלכות שביתת יום טוב, שמונה פרקים; הלכות חמץ ומצה, שמונה פרקים; הלכות שופר וסכה ולולב, שמונה פרקים; הלכות שקלים, ארבעה פרקים; הלכות קדוש החדש, תשעה עשר פרקים; הלכות תעניות, חמשה פרקים; הלכות מגלה וחנפה, ארבעה פרקים.

בְּשֵׁם ה', אֵל עוֹלָם (בראשית כא, לג).

תּוֹרַת חֻכִּים, מִקּוֹר חַיִּים לְסוֹר, מִמִּקְשֵׁי מוֹת (משלי יג, יד).

סֵפֶר רְבִיעִי וְהוּא סֵפֶר נָשִׁים

הַלְכוֹתָיו חֲמֵשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת אִישׁוֹת, הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין, הַלְכוֹת יְבוּם וְחִלְצָה, הַלְכוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה, הַלְכוֹת סוּטָה.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת. יֵשׁ בְּכָלֶלָן אַרְבַּע מִצְוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לִשְׂאֵא אִשָּׁה בְּכַתְּבָה וְקִדּוּשִׁין; (ב) שְׂלֹא תַבְעִיל אִשָּׁה בְּלֹא כְּתָבָה וְקִדּוּשִׁין; (ג) שְׂלֹא יִמְנַע שָׂאֵר כְּסוֹת וְעוֹנָה; (ד) לְפָרוֹת וּלְרַבּוֹת מִמֶּנָּה.

הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁתֵּי מִצְוֹת אַחַת מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְהוּא שְׂיִגְרֵשׁ הַמְּגֵרֶשׁ בְּסִפֵּר; שְׁנִיָּה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהִיא שְׂלֹא יַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשְׁנִשְׂאָתָה.

הַלְכוֹת יְבוּם וְחִלְצָה. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַחַת מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לִיָּבֻם; (ב) לְחִלְצָה; (ג) שְׂלֹא תִנָּשֵׂא יָבָמָה לְאִישׁ זָר עַד שֶׁתִּסּוֹר רְשׁוֹת הַיָּבֻם מֵעָלֶיהָ.

הַלְכוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה. יֵשׁ בְּכָלֶלָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לְקַנֵּס הַמִּפְתָּה; (ב) שְׂיִשְׂאֵא הָאוֹנֵס אֲנוֹסָתוֹ; (ג) שְׂלֹא יִגְרֹשׁ הָאוֹנֵס; (ד) שֶׁתִּשָּׁב אִשָּׁת מוֹצִיא שֵׁם רָע תַּחַת בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם; (ה) שְׂלֹא יִגְרֹשׁ מוֹצִיא שֵׁם רָע אֶת אִשְׁתּוֹ.

הַלְכוֹת סוּטָה. יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת אַחַת מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לַעֲשׂוֹת לְסוּטָה כְּתוּרַת הַקְּנָאוֹת הַסְּדוּרָה בְּתוּרָה; (ב) שְׂלֹא לִתֵּן שֶׁמֶן עַל קְרִבָּנָה; (ג) שְׂלֹא לִתֵּן עָלָיו לְבוּנָה.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפֵּר זֶה, שֶׁבַע עֶשְׂרֵה מִצְוֹת מִהֵן תִּשַּׁע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת

יֵשׁ בְּכָלֶלָן אַרְבַּע מִצְוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לִשְׂאֵא אִשָּׁה בְּכַתְּבָה וְקִדּוּשִׁין; (ב) שְׂלֹא תַבְעִיל אִשָּׁה בְּלֹא כְּתָבָה וְקִדּוּשִׁין; (ג) שְׂלֹא יִמְנַע שָׂאֵר כְּסוֹת וְעוֹנָה; (ד) לְפָרוֹת וּלְרַבּוֹת מִמֶּנָּה. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק א

א. קִדְּם מִתֵּן תּוּרָה, הִזָּה אָדָם פּוֹגַע אִשָּׁה בְּשׁוֹק אִם רָצָה הוּא וְהִיא לִשְׂאֵא אוֹתָהּ מִכְּנִיסָה לְבֵיתוֹ וּבִוְעָלָהּ בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, וְתִהְיֶה לוֹ לְאִשָּׁה. כִּיּוֹן שֶׁנִּתְּנָה תּוּרָה, נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל שְׂאֵם יִרְצָה הָאִישׁ לִשְׂאֵא אִשָּׁה יִקְנֶה אוֹתָהּ תַּחֲלָה בְּפָנֵי עֲדִים, וְאַחֵר כִּף תִּהְיֶה

לו לאשה: שנאמר "כי-יקח איש, אשה; ובא אליה" (דברים כב, יג).

ב. ולקוחין אלו, מצות עשה שלתורה הם. ובאחד משלושה דברים האשה נקנית בפספס, או בשטר, או בביאה; ושלשתן, מן התורה. ולקוחין אלו, הן הנקראין קדושין או ארוסין, בכל מקום; ואשה שנקנית באחד משלושה דברים אלו, היא הנקראת מקדשת או מארסת.

ג. וכיון שנקנית האשה ונעשית מקדשת אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה, הרי היא אשת איש; והבא עליה חוץ מבעלה, חייב מיתת בית דין, ואם רצה לגרש, צריכה גט.

ד. קדם מתן תורה, היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה, ובוזעל אותה על אם הדרך והולך לו; וזו היא הנקראת קדשה. משנתנה התורה, נאסרה הקדשה שנאמר "לא-תהיה קדשה, מבנות ישראל" (דברים כג, יח); לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות, בלא קדושין לוקה מן התורה, מפני שבעל קדשה.

ה. כל שאסר ביאתן בתורה וחיב על ביאתן כרת, והן האמורות בפרשת "אחרי מות" (ויקרא טז, א), הן הנקראין עריות; וכל אחת מהן, נקראת ערוה, כגון אם ואחות ובת וכיוצא בהן.

ו. ויש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה, ואסורן מדברי סופרים; והן הנקראות שניות, מפני שהן שניות לעריות, וכל אחת מהן, נקראת שניה. ועשרים אשה הן, ואלו הן: (א) אם אמו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אמו עד מעלה מעלה, אסורה; (ב) ואם אבי אמו בלבד; (ג) ואם אביו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אביו עד למעלה, אסורה; (ד) ואם אבי אביו בלבד; (ה) ואשת אביו, וזו אין לה הפסק, אפלו אשת יעקוב אבינו, אסורה על אחד ממנו; (ו) ואשת אבי אמו בלבד; (ז) ואשת אחי האב, מן האם; (ח) ואשת אחי האם, בין מן האם בין מן האב; (ט) וכלת בנו, וזו אין לה הפסק, אפלו כלת בן בן בנו עד סוף העולם, אסורה עד שתהיה אשת אחד ממנו, שניה על יעקוב אבינו; (י) וכלת בתו בלבד; (יא) ובת בת בנו בלבד; (יב) ובת בן בנו בלבד; (יג) ובת בת בתו בלבד; (יד) ובת בן בתו בלבד; (טו) ובת בן בן אשתו בלבד; (טז) ובת בת בת אשתו בלבד; (יז) ואם אם אבי אשתו בלבד; (יח) ואם אב אם אשתו בלבד; (יט) ואם אם אשתו בלבד; (כ) ואם אב אבי אשתו בלבד. נמצאו השניות שאין להן הפסק, ארבע אם האם עד למעלה, ואם האב עד למעלה, ואשת אבי האב עד למעלה, ואשת בן בנו עד למטה.

ז. כל שאסר ביאתו בתורה ולא חיב עליו כרת, הן הנקראים אסורי לאוין; ועוד, נקראין אסורי קדשה. ותשעה הן, ואלו הן: אלמנה לכוהן גדול; גרושה, או זונה, או חללה בין לכוהן גדול, בין לכוהן הדיוט; וממזרת לבן ישראל, וכן בת ישראל לממזר; ובת ישראל לעמוני, ומואבי; ובת ישראל לפצוע דבא, וכרות שפכה; וגרושתו, אחר שנשאת לאחר; ויבמה שנשאת לזר, ועדין רשות היבם עליה.

ח. החלוצה, הרי היא כגרושה; והיא אסורה לכוהן מדברי סופרים. והנתינים הרי הם כממזרים, אחד זכרים ואחד נקבות;

וְאִסּוּרֵם מִדְּבַרֵי סוּפְרִים. וּבְהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיאָה, יִתְבָּאֵר לָךְ מֶה
הֵם הַנְּתִינִים.

ז. וַיֵּשׁ שְׂאִסּוּר בִּיאָתָן בַּעֲשֵׂה, וַאֲיֵנָן מַחֲיָבִי לְאוּיָן. וּשְׁלוּשָׁה
הֵם מִצְרֵי וְאֲדוּמֵי דוֹר רֵאשׁוֹן וְדוֹר שֵׁנִי, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד
נְקֵבוֹת; וּבַעֲוֹלָה לְכוּהֵן גָּדוֹל: לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֵלוֹ לֹא יָבוֹא
אוֹ לֹא יִקַּח, אֲלָא מְכַלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר "דוֹר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם" (דְּבָרִים
כג, ט), אֲתָה לְמִד שְׁדוֹר רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי לֹא יָבוֹא; וּמְכַלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר
"וְהָיָא, אִשָּׁה בְּתוּלִיָּה יִקַּח" (וִיקְרָא כא, יג), אֲתָה לְמִד שְׁאִינָה
בְּתוּלָה לֹא יִקַּח. וְלֹאֹ הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֵׂה, הֲרִי הוּא כַּעֲשֵׂה.